

Суб'єкт права на конституційне звернення:
Ігнатюк Ірина Георгіївна

Представник уповноважений представляти
інтереси суб'єкта права на конституційне
звернення в конституційному провадженні:

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ
з приводу офіційного тлумачення положень
частини першої статті 196 Сімейного кодексу України
(щодо права на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів
за кожен день прострочення)

Відповідно до частини 1 статті 196 Сімейного кодексу України (надалі - СК України) «При виникненні заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення.»

Судами України, в тому числі Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних та кримінальних справ та Верховним Судом України, у справах які містять аналогічні вимоги (щодо стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів), неоднаково застосовуються положення частини першої ст. 196 Сімейного кодексу України.

Вказана норма потребує офіційного тлумачення так як неясний, суперечливий зміст положень викладених в ній призводить до постановлення різних за змістом судових рішень. Потреба у офіційному тлумаченні пов'язана з практичною необхідністю правильного застосування частини першої ст. 196 Сімейного кодексу України в процесі регулювання правовідносин по стягненню неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів.

**Приклади неоднакового застосування ч. 1 ст. 196 Сімейного кодексу України
Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ**

Ухвали суду в яких пеня за прострочення сплати аліментів нараховується по кожному із щомісячних аліментних платежів в межах одного місяця.

№	Дата судового рішення	Номер справи	Реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень	Стаття СК України	Приклад застосування
1.	25.11.2015р.	№6-24379св15	http://revestr.court.gov.ua/Review/53935421	ч.1 ст. 196	визначено, що пеня нарахована на суму заборгованості по кожному з щомісячних прострочених аліментних платежів в межах одного місяця (того в якому не проводилось стягнення аліментів)
2.	18.11.2015р.	№6-18648св15	http://revestr.court.gov.ua/Review/53739153	ч.1 ст. 196	При цьому сума заборгованості за аліментами за попередні місяці не додається до заборгованості за наступні місяці.

Ухвали суду в яких пеня за прострочення сплати аліментів нараховується по кожному із щомісячних аліментних платежів за кожен день прострочення починаючи з моменту порушення платником зобов'язань щодо сплати аліментів по кожному з щомісячних аліментних зобов'язань до моменту його виконання або ухвалення судом рішення про стягнення заборгованості (в залежності яка з подій настане першою).

№	Дата судового рішення	Номер справи	Реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень	Стаття СК України	Приклад застосування
1.	30.10.2013р.	№6-40529св13	http://revestr.court.gov.ua/Review/34634703	ч.1 ст. 196	визначено, що пеня нараховується на суму заборгованості по кожному з щомісячних прострочених аліментних платежів за період з моменту порушення платником аліментів кожного з таких зобов'язань до дня його виконання або до дня ухвалення судом рішення про стягнення заборгованості за простроченими зобов'язаннями (в залежності яка з подій настане першою). Загальний розмір пені визначається шляхом додавання сум нарахованої пені за кожним із прострочених платежів.
2.	15.04.2015р.	№6-42510св14	http://revestr.court.gov.ua/Review/43675651	ч.1 ст. 196	

Приклади неоднакового застосування ч. 1 ст. 196 Сімейного кодексу України Верховним судом України

під час перегляду (в порядку ч. 1 ст. 355 ЦПК України) судових рішень у цивільних справах з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права

Постановою суду в якій визначено, що обчислити розмір пені необхідно виходячи із суми несплачених аліментів за кожен місяць окремо від дня порушення платником аліментів свого обов'язку щодо їх сплати до дня ухвалення судом рішення, підсумувавши розміри нарахованої пені за кожен із прострочених платежів та визначивши її загальну суму.

№	Дата судового рішення	Номер справи	Реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень	Стаття СК України	Приклад застосування
1.	11.09.2013р.	№6-81цс-13	http://revestr.court.gov.ua/Review/33609035	ч.1 ст. 196	Усуваючи розбіжності у застосуванні зазначеної норми матеріального права (ч. 1 ст. 196 СК України) Верховний Суд України приходить до висновку, що обчислити розмір пені, потрібно виходячи із суми несплачених аліментів за кожним із прострочених щомісячних платежів, розраховуючи кількість днів від дня порушення платником аліментів свого обов'язку щодо сплати кожного з таких платежів до дня фактичної сплати такого платежу або ухвалення судом рішення, підсумувавши розміри нарахованої пені за кожен із прострочених платежів та визначивши її загальну суму.
2.	01.10.2014р.	№6-149цс14	http://revestr.court.gov.ua/Review/41019589	ч.1 ст. 196	

Постанови суду в яких визначено, що обчислити розмір пені необхідно виходячи з того місяця, в якому аліменти не сплачувались (в межах одного місяця).

№	Дата судового рішення	Номер справи	Реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень	Стаття СК України	Приклад застосування
1.	01.07.2015р.	№6-94цс15	http://revestr.court.gov.ua/Review/46649969	ч.1 ст. 196	Усуваючи розбіжності у застосуванні зазначеної норми матеріального права (ч. 1 ст. 196 СК України) Верховний Суд України відступаючи від правової позиції щодо застосування частини першої статті 196 СК України, викладеної у постановках Верховного Суду України від 11 вересня 2013 року (справа № 6-81цс13) та 1 жовтня 2014 року (справа № 6-149цс14), приходить до <u>інакшого висновку</u> та визначає, що обчислити розмір пені потрібно з врахуванням суми заборгованості по сплаті аліментів по кожному з щомісячних прострочених платежів розраховуючи кількість днів прострочення виходячи з того місяця, в якому аліменти не сплачувались (в межах одного місяця) при цьому сума заборгованості за аліментами за попередні місяці не додається до заборгованості за наступні місяці.

визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Це означає, що суд не повинен застосовувати положення правового акту, у тому числі закону, якщо його застосування суперечить конституційним принципам права або порушуватиме права та свободи людини та громадянина. Суд не повинен також допускати тлумачення закону, яке б несправедливо обмежувало ці права і свободи.

Відповідно до ст. 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

Питання стягнення пені у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення, на мою думку дуже щільно пов'язане з конституційними правами і свободами людини (дитини), які гарантує держава у зв'язку з чим потребує ретельного підходу

Рішенням міськрайонного суду області по справі залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду області року по справі було частково задоволено мій позов та стягнуто з відповідача пеню, при цьому її розрахунок проведений за період прострочення сплати аліментів по кожному з щомісячних (періодичних) платежів в межах одного місяця, того, в якому не проводилось стягнення аліментів.

Внаслідок прийняття міськрайонним судом та апеляційним судом області вказаного судового рішення, суттєво зменшився розмір пені за прострочення сплати аліментів, що в свою чергу порушує права моєї дитини визначені Конституцією України на утримання від батьків, на достатній життєвий рівень, так як в наслідок тривалої несплати аліментів з вини платника аліментів враховуючи інфляційні процеси в державі, зобов'язання платника аліментів на момент їх фактичного виконання значно знецінились, а відсутність суттєвих важелів впливу на платника аліментів у вигляді стягнення пені за кожен день прострочення платежу (із визначенням заборгованості по кожному із щомісячних (періодичних) платежів, що обчислюється від дня порушення платником аліментів свого обов'язку щодо сплати кожного з таких платежів або до дня ухвалення судом рішення, та визначенням загальної суми пені шляхом підсумування нарахованої пені за кожним із прострочених щомісячних платежів) призводить до порушення прав дитини та невчасної сплати аліментів.

Відповідно до ухвали від 01.02.2016 року Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ, відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою Ігнатюк І.Г., враховуючи неоднаковість застосування Вищим спеціалізованим судом України та Верховним Судом України норм частини 1 ст. 196 Сімейного кодексу України, унеможливує прийняття законного та справедливого рішення по справі за моїм позовом, що призведе до порушення моїх прав та прав моєї дитини.

Звертаючись до Конституційного суду України з конституційним зверненням, я очікую отримати офіційне роз'яснення норм матеріального права, з метою найбільш правильного їх застосування при реалізації своїх прав та під час захисту їх в суді.

На підставі викладеного вище, керуючись статтями 13, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України»,-

ПРОШУ СУД:

I. Відкрити конституційне провадження у справі за цим конституційним зверненням.

II. Дати офіційне тлумачення положення частини першої ст. 196 Сімейного кодексу України, а саме: При виникненні заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення, -

в аспекті наступного питання: чи має право одержувач аліментів на стягнення неустойки (пені) за кожен день прострочення, шляхом визначення розміру заборгованості по сплаті аліментів за

Таким чином судова практика розходиться в тлумаченні положень ч. 1 ст. 196 СК України, що призводить до неоднакового застосування положень ч.1 ст. 196 СК України, та прийняття різних за змістом та правовими наслідками судових рішень у подібних правовідносинах, що вказує на існування «практики подвійних стандартів» та фактично унеможливорює прийняття законного та справедливого рішення в зазначеній категорії справ.

I. В першому випадку (ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25.11.2015 року №6-24379ск15, реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53935421>; від 18.11.2015 року №6-18648св15, реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53739153>; постанова Верховного Суду України від 01.07.2015 р. №6-94цс15 реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46649969>) суди тлумачать положення ч.1 ст. 196 СК України визначаючи, що обчислювати розмір пені потрібно з врахуванням суми заборгованості по сплаті аліментів по кожному з щомісячних прострочених платежів розраховуючи кількість днів прострочення, в межах одного місяця (того, в якому аліменти не сплачувались) при цьому сума заборгованості за аліментами за попередні місяці не додається до заборгованості за наступні місяці. Загальний розмір визначається шляхом додавання заборгованостей за кожним із прострочених платежів в межах одного місяця.

II. В другому випадку (ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.10.2013 р. №6-40529св13, реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/34634703>; від 15.04.2015 року №6-42510св14, реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43675651>; постанови Верховного Суду України від 11.09.2013 р. №6-81цс13 реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33609035>; від 01.10.2014 р. №6-149цс14 реквізити судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/Review/41019589>) суди тлумачать положення ч.1 ст. 196 СК України визначаючи, що обчислювати розмір пені потрібно з врахуванням суми заборгованості по сплаті аліментів по кожному з щомісячних прострочених платежів розраховуючи кількість днів прострочення по кожному з таких платежів від дня порушення платником аліментів свого обов'язку по сплаті кожного з таких платежів до дня фактичної сплати або ухвалення судом рішення про стягнення заборгованості

Згідно з ч. 1ст. 20 Сімейного кодексу України, до вимог, що впливають із сімейних відносин, позовна давність не застосовується, крім випадків, передбачених частиною другою статті 72, частиною другою статті 129, частиною третьою статті 138, частиною третьою статті 139 цього Кодексу, а відтак на правовідносини, які регулюються ст. 196 СК України, не поширюється дія норм про позовну давність.

Виникла законодавча колізія по застосуванню ч. 1 ст. 196 СК України, так як обчислюючи розмір пені розраховуючи кількість днів прострочення по кожному з прострочених платежів в межах одного місяця позиція Верховного Суду України, фактично йде в розріз (суперечить) нормам ст. 20 СК України, якою для вказаної категорії справ не встановлено строків позовної давності.

Встановивши відсутність строків позовної давності щодо правовідносин які регулюються ст. 196 СК України, законодавець на законодавчому рівні визначив неприпустимість обмеження строків нарахування пені за прострочення сплати аліментів з будь яких підстав окрім як моментом виникнення заборгованості по сплаті аліментів та моментом фактичної проплати.

Законодавець на законодавчому рівні закріпив права дитини в тому числі на утримання від батьків, на достатній життєвий рівень, з тим, щоб в наслідок тривалої несплати аліментів з вини платника аліментів враховуючи інфляційні процеси в державі, зобов'язання платника аліментів на момент їх фактичного виконання не виявились знеціненими, разом з тим залишаючи дієвий важіль впливу на платника аліментів з тим, щоб уникати порушення прав дитини та спонукати платника аліментів вчасно їх сплачувати.

Окрім цього, слід звернути увагу на те, що відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визначається і діє принцип верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи

кожним із щомісячних платежів, та визначення періоду такого прострочення, що обчислюється від дня порушення платником аліментів свого обов'язку щодо сплати по кожному з таких платежів до дня його виконання/ухвалення судом рішення (з врахуванням того яка з подій настане раніше), підсумувавши розміри нарахованої пені за кожним із прострочених щомісячних платежів та визначивши її загальну суму, або ж при вирахуванні неустойки (пені), всупереч ст. 20 Сімейного кодексу України, необхідно обмежуватись одним місяцем та визначаючи загальну суму пені підсумовувати розміри нарахованої пені за кожним із прострочених щомісячних платежів визначених в межах одного місяці (того в якому не проводилось стягнення аліментів).

III. Залучити до участі в конституційному провадженні представника суб'єкта права на конституційне звернення:
– адвоката.

Дані щодо інших документів і матеріалів, на які посилається суб'єкт права на конституційне звернення:

- витяг з Сімейного кодексу України (ч. 1 ст. 196);
- витяг з Сімейного кодексу України (ч.1 ст. 20);
- витяг з Цивільного процесуального кодексу України (ст. 360`7; ч. 1-2 ст. 355);
- витяг з Конституції України (ст. 8);
- витяг з Закону України «Про Конституційний Суд України» (ст. 94);
- копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 листопада 2015 року, судова справа №6-24379ск15 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53935421>);
- копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 листопада 2015 року, судова справа №6-18648св15 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53739153>);
- копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 жовтня 2013 року, судова справа №6-40529св13 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/34634703>);
- копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 квітня 2015 року, судова справа №6-42510св14 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43675651>);
- копія постанови Верховного Суду України від 11.09.2013 року, судова справа №6-81цс-13 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33609035>);
- копія постанови Верховного Суду України від 01.10.2014 року, судова справа №6-149цс-14 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/41019589>);
- копія постанови Верховного Суду України від 01.07.2015 року, судова справа №6-94цс15 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46649969>);
- копія Рішення міськрайонного суду області по справі ;
- копія Ухвали Апеляційного суду області року по справі ц;

Перелік документів і матеріалів, що додаються (додатки):

1. витяг з Сімейного кодексу України (ч. 1 ст. 196);
2. витяг з Сімейного кодексу України (ч.1 ст. 20);
3. витяг з Цивільного процесуального кодексу України (ст. 360`7; ч. 1-2 ст. 355);
4. витяг з Конституції України (ст. 8);
5. витяг з Закону України «Про Конституційний Суд України» (ст. 94);
6. копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 листопада 2015 року, судова справа №6-24379ск15 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53935421>);

7. копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 листопада 2015 року, судова справа №6-18648св15 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53739153>);

8. копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 жовтня 2013 року, судова справа №6-40529св13 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/34634703>);

9. копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 квітня 2015 року, судова справа №6-42510св14 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43675651>);

10. копія постанови Верховного Суду України від 11.09.2013 року, судова справа №6-81цс-13 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33609035>);

11. копія постанови Верховного Суду України від 01.10.2014 року, судова справа №6-149цс-14 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/41019589>);

12. копія постанови Верховного Суду України від 01.07.2015 року, судова справа №6-94цс15 з Єдиного державного реєстру судових рішень (реквізити документу в Єдиному державному реєстрі судових рішень: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46649969>);

13. копія Рішення міськрайонного суду області по справі .

14. копія Ухвали Апеляційного суду області року по справі ;

15. копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.02.2016 року;

16. копія договору про надання правової допомоги від 08.02.2016 р.;

17. копія свідцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю;

18. копія витягу з Єдиного реєстру адвокатів України;

19. копія посвідчення адвоката;

20. конституційне звернення з додатками в двох примірниках.

« 23 » травня 2016 року

І.Г.Ігнатюк